

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
„ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА”

КРАВЧЕНЯ Альона Олександрівна

УДК 378.011.3-051:[004:005.6(043.3)

**УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ**

13.00.06 – теорія і методика управління освітою

АВТОРЕФЕРАТ
на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Старобільськ – 2017

Дисертацією є кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Роботу виконано в Українській інженерно-педагогічній академії (м. Харків), Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Харківська Алла Анатоліївна,
Комунальний заклад «Харківська
гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради (м. Харків),
проректор з науково-педагогічної роботи.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Хриков Євген Миколайович,
Державний заклад «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»
(м. Старобільськ), завідувач кафедри
публічної служби та управління
навчальними й соціальними закладами;

кандидат педагогічних наук, професор
Козлова Олена Григорівна,
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка (м. Суми),
завідувач кафедри
менеджменту освіти
та професійної підготовки.

Захист відбудеться 19 грудня 2017 року о 13.00 годині на виїзному засіданні спеціалізованої вченої ради Д 29.053.03 ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” за адресою: 93009, Луганська обл., м. Рубіжне, вул. Будівельників, 30 В, конференц-зала.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” за адресою: 92703, м. Старобільськ, пл. Гоголя, 1.

Автореферат розіслано «17» листопада 2017 року

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. В. Мордовцева

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року наголошується «управління освітою має здійснюватися на засадах інноваційних стратегій відповідно до принципів сталого розвитку, створення сучасних систем освітніх проектів та моніторингу; розвитку моделі державно-громадського управління, яка передбачає у тому числі й апробацію та впровадження різних моделей управління розвитком навчальних закладів».

Актуальність дослідження зумовлена станом управління якістю професійної підготовки фахівців на вітчизняному ринку освітніх послуг: із одного боку – скасування державного розподілу випускників ВНЗ; не контролюючий перехід кваліфікованих працівників у більш оплачувані сфери економіки; нестабільний попит на випускників та інше, що вказує на серйозні недоліки в управлінні вищою освітою; з іншого боку – процеси інтеграції України до європейського та світового освітніх просторів обумовлюють необхідність розробки сучасних моделей управління вітчизняною освітою.

Сучасні тенденції розвитку освіти (безперервна, відкрита, дистанційна освіта тощо) та інформаційно-комунікаційних технологій обумовлюють необхідність ключових змін у процесі професійної підготовки майбутніх учителів інформатики, ефективність якої значною мірою залежить від результативності її управлінської складової.

Загальні питання управління якістю професійної підготовки фахівців у вищій школі склали наукові доробки вчених, виконаних у межах проблем: модернізації національної системи ступеневої освіти (І. Бех, І. Зязюн, В. Курило, В. Луговий, С. Савченко, Н. Ничкало, Г. Пономарьова та інші); теорії і методології наукових досліджень (В. Андрущенко, М. Лазарєв, Т. Кожухова, Є. Хриков та інші); освітнього та педагогічного менеджменту (О. Галус, В. Докучаєва, Г. Єльнікова, В. Заблоцький, Л. Карамушка, А. Харківська, Є. Хриков та інші); управління освітніми закладами (Е. Демінг, Дж. Джуран, В. Докучаєва, А. Глічев, О. Касьянова, Т. Сорочан, А. Фейгенбаум, Є. Хриков); використання інноваційних підходів до управління освітою (В. Алфімов, В. Лазарєв, В. Маслов, О. Цимбал, Н. Шарата та інші); формування професійної компетентності (В. Вакуленко, В. Желанова, О. Козлова, Л. Кондрашова, О. Пехота, Р. Хмелюк та інші), управління якістю професійної підготовки вчителів (Т. Буряк, Л. Петриченко, Г. Пономарьова, П. Яременко, П. Ясінець, Я. Яхнін та інші); управлінські та педагогічні аспекти професійної підготовки вчителів інформатики (Л. Білоусова, М. Жалдак, М. Лапчик, Н. Морзе, О. Меньяйленко, С. Овчаров, Т. Отрошко, О. Спірін, Я. Сікора, А. Харківська та інші).

Разом з тим, можна констатувати, що, незважаючи на широке коло питань щодо управління якістю професійної освіти, які висвітлено у працях вищеназаних науковців, практично відсутні роботи, присвячені розв'язанню проблеми управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики.

Необхідність подальших системних досліджень проблеми управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики зумовлено також суперечностями між:

- процесами інтеграції України до європейського та світового освітніх просторів й недостатнім рівнем ефективності управління цим процесом;

- потребою модернізації системи управління професійною підготовкою майбутніх учителів інформатики з урахуванням міжнародних стандартів якості освіти й недостатньою розробленістю теоретичних основ цього процесу;

- потребою в оцінюванні ефективності управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики та недосконалістю інструментарію вимірювання її результату.

Актуальність запропонованого дослідження, недостатній рівень теоретичного опрацювання й практичної розробленості порушеної проблеми, та необхідність подолання зазначених суперечностей зумовили вибір теми дисертації *«Управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дослідження виконано відповідно до плану наукової роботи Української інженерно-педагогічної академії в межах держбюджетної теми «Теоретико-методологічні засади розробки змісту неперервної інженерно-педагогічної освіти» (протокол № 6 від 16.06.2011 р., державний реєстраційний номер RK № 0111Y005050) та в межах наукової теми «Організаційно-методологічні засади підготовки вчителя для сучасної школи XXI століття у контексті інтеграції України в європейський освітній простір» Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Тема дослідження затверджена науково-технічною радою Української інженерно-педагогічної академії (протокол № 4 від 02.12.2014 р.) та узгоджена Радою з координації наукових досліджень із педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 1 від 27.01.2015 р.).

Об'єкт дослідження – процес управління професійною підготовкою майбутніх учителів інформатики.

Предмет дослідження – структурно-функціональна модель системи управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики.

Мета дослідження – науково обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність структурно-функціональної моделі системи управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики.

Завдання дослідження

1. На основі аналізу науково-педагогічної літератури із теорії, методики та практики управління освітнім процесом у педагогічному ВНЗ визначити ключове поняття дослідження «управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики», уточнити сутність поняття «якість професійної підготовки майбутніх учителів інформатики».

2. Обґрунтувати теоретичні основи управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики.

3. Визначити критерії, показники та рівні ефективності управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики.

4. Теоретично обґрунтувати структурно-функціональну модель системи управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики.

5. Експериментально перевірити ефективність упровадження структурно-функціональної моделі системи управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики буде здійснюватися більш ефективно, якщо буде спиратися на обґрунтовані теоретичні основи (методологічні підходи – системний, компетентнісний й маркетинговий; визначені принципи та функції управління цим процесом); враховувати обґрунтовану структуру професійної підготовки (теоретико-методичний, техніко-технологічний, професійно-педагогічний, науково-дослідницький компоненти); оцінюватися за визначеними критеріями (мотиваційно-цільовий, процесно-когнітивний, організаційно-управлінський) та реалізовуватиметься через упровадження в освітній процес структурно-функціональної моделі системи управління якістю цим процесом.

Методи дослідження: *теоретичні* – системний та проблемно-цільовий аналіз філософської, наукової, навчально-методичної й інструктивно-методичної літератури, нормативно-правових документів із метою з'ясування стану розробки проблеми управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики; міждисциплінарний синтез та контент-аналіз визначення поняттєво-категоріального апарату дослідження; проектування для визначення

логічної структури дослідження; абстрагування та конкретизація для визначення елементів процесу управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики; теоретичне моделювання – для розробки структурно-функціональної моделі системи управління цим процесом; систематизація, порівняння, прогнозування – для узагальнення результатів дослідження;

емпіричні – спостереження – для вивчення реального стану проблеми управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики; анкетування, тестування, бесіда, інтерв'ю, самооцінка – для уточнення переліку вимог до професійної підготовки майбутніх фахівців, визначення рівня управління якістю їх професійної підготовки; експертне оцінювання – для діагностики ефективності системи управління цим процесом; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний і контрольний етапи) – для вивчення реального стану досліджуваної проблеми та експериментальної перевірки ефективності моделі системи управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики;

методи математичної статистики – для обробки експериментальних даних, кількісного й якісного аналізу емпіричного матеріалу, інтерпретації результатів дослідження та підтвердження сформульованої гіпотези.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що

вперше розроблено та експериментально перевірено структурно-функціональну модель системи управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики, яка складається з п'яти взаємопов'язаних компонентів: управлінського, професійно-змістового, організаційно-технологічного, діагностичного, регулятивного; визначено критерії (мотиваційно-ціловий, процесно-когнітивний, організаційно-управлінський) й показники управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики та ключове поняття дослідження «управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики»;

удосконалено принципи (відкритості управління якістю професійної підготовки; гармонізованого керованого інноваційного та методично-технічного розвитку; системного саморозвитку та самовдосконалення; інтеграції управлінської, інформативної, методичної, теоретико-практичної, навчально-дослідницької, професійної та науково-методичної діяльності вчителя інформатики) шляхом їх деталізації до управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики; загальноуправлінські функції внаслідок їх конкретизації до управління цим процесом (інформаційно-діагностична, управлінсько-

стратегічна, професійно-мотиваційна); структуру професійної підготовки майбутніх учителів інформатики з урахуванням міжнародного (ISO 9001:2015), державного (ДСТУ ISO 9001:2015) стандартів та Національної рамки кваліфікацій, що складається з теоретико-методичного, техніко-технологічного, науково-дослідницького та професійно-педагогічного компонентів;

набули подальшого розвитку поняття «якість», «управління якістю», «управління освітою», «якість професійної підготовки майбутніх учителів інформатики» та форми й методи управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що розроблена структурно-функціональна модель системи управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики може бути застосована для розв'язання практичних проблем удосконалення процесу управління освітнім процесом ВНЗ.

Розроблені та впроваджені: спецкурс «Система управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики у вищих педагогічних навчальних закладах»; факультативи «Управлінська діяльність педагога», «Управління самоосвітою вчителя інформатики»; методичні рекомендації «Теоретичні засади управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики» та «Основні аспекти впровадження та реалізації системи управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики» сприяли підвищенню рівня ефективності управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики. Здійснено керівництво та розробка дистанційного спецкурсу «Інформатика. Шкільний курс» для підвищення рівня знань студентів із шкільного курсу інформатики, використовуючи платформу Eliademy.com.

Матеріали дослідження можуть бути використані в управлінській діяльності керівників та науково-педагогічних працівників вищих педагогічних навчальних закладів та для подальших наукових розвідок у галузі управління якістю в системі професійної освіти.

Результати дослідження *впроваджено* в діяльність Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (довідка № 01-13/49/а, від 11.01.2017 р.), Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (довідка № 0093/01-55/12, від 11.01.2017 р.), Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка № 2859/01, від 09.11.2015 р.), Мукачівського державного університету (довідка № 1049, від 21.05.2015 р.)

Апробація результатів дослідження. Основні положення й результати дослідження представлено на науково-практичних конференціях різного рівня: *міжнародних* – «Новые возможности науки – 2014» (Прага, 2014), «Актуальні питання освіти і науки» (Харків, 2015), «Актуальні проблеми наукового й освітнього простору в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів» (Мукачєво, 2015), «Основні напрями розвитку педагогічної науки» (Харків, 2016), «Актуальні питання освіти і науки» (Харків, 2016); *усеукраїнських* – «Дев'яті педагогічні читання пам'яті М. М. Дарманського: Соціально-педагогічні основи розвитку освіти в регіоні» (Хмельницький, 2014), «Інформаційно-комунікаційні технології у формуванні фахових компетентностей учителів початкових класів: реалії та перспективи» (Слов'янськ, 2014), «Інноваційний підхід в управлінні навчальними закладами» (Житомир, 2014), «Модернізація вищої освіти та проблеми управління якістю підготовки фахівців. Науково-інформаційна підтримка навчального процесу» (Харків, 2015), «Модернізація вищої освіти та проблеми управління якістю підготовки фахівців. Сучасна парадигма вищої освіти» (Харків, 2016), «Розвиток виховної роботи у сучасному вищому навчальному закладі: змістові домінанти та тенденції» (Харків, 2016); *регіональних* – «Актуальні питання методики навчання та виховання як важливого чинника підвищення якості професійної підготовки фахівців у вищій школі» (Харків, 2015).

Результати виконаної роботи обговорювалися на засіданнях кафедри креативної педагогіки та інтелектуальної власності Української інженерно-педагогічної академії й кафедри інформатики Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (2014-2016 рр.).

Публікації. Результати дослідження опубліковано в 29 працях, зокрема у 2 методичних рекомендаціях (у співавторстві), 10 статтях із них: 7 у фахових журналах, 1 – в іноземному виданні, 2 – у збірниках наукових праць та тезах, 17 доповідей у збірниках матеріалів конференцій.

Особистий внесок здобувача полягає в теоретичному обґрунтуванні основних ідей і положень досліджуваної проблеми, науковій інтерпретації отриманих даних.

У методичних рекомендаціях [11] розкрито теоретичні засади управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики, обґрунтовано організаційно-педагогічні умови, що сприяють підвищенню ефективності управління цим процесом; [12] – надано критеріальний апарат для оцінювання освітнього процесу, запропоновано структурно-функціональну модель системи управління

якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики та розкрито основні аспекти її реалізації; у статті [1] розкрито особливості індивідуального стилю вчителя інформатики.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, двох розділів і висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (305 найменувань, із них 9 іноземною мовою), 6 додатків. Повний обсяг дисертації становить 256 сторінок, зокрема 180 сторінок основного тексту. Робота містить 31 рисунок та 28 таблиць.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обгрунтовано актуальність порушеної проблеми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, гіпотезу дослідження; охарактеризовано методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичну значущість одержаних результатів, подано інформацію про апробацію результатів дослідження.

У першому розділі – **«Теоретичні основи управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики»** – подано результати теоретичного аналізу наукових досліджень із проблем якості професійної підготовки майбутніх учителів інформатики (МУІ); розкрито теоретичний аспект управління якістю професійної підготовки МУІ; визначено ключове поняття дослідження, критерії, показники та рівні ефективності управління якістю професійної підготовки МУІ.

У результаті теоретичного аналізу науково-педагогічної та спеціальної літератури встановлено, що існує ряд проблем щодо професійної підготовки МУІ та управління цим процесом, які впливають на якість їх підготовки: відсутність моніторингу потреб роботодавців із метою їх подальшого задоволення та попиту на фахівців даної галузі й організаційно-педагогічних умов управління якістю професійної підготовки МУІ, низький рівень шкільної підготовки студентів із інформатики, низький рівень володіння англійською мовою; відсутність навичок використання в освіті web-технологій (методи й засоби створення власних освітніх ресурсів); недостатня підготовка майбутніх педагогів до застосування в освітньому процесі комп'ютерних програм навчального призначення; застарілий технічний парк та програмно-методичне забезпечення.

Для розв'язання поставленої у дослідженні проблеми проаналізовано сутність та структуру професійної підготовки МУІ; визначено теоретичні основи професійної підготовки МУІ (принципи, функції, форми, методи та засоби) та ключове поняття дослідження «управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики».

Обґрунтовано теоретичні основи управління якістю професійної підготовки МУІ: методологічні підходи (системний – структурує та систематизує процес управління якістю професійної підготовки МУІ, зумовлює необхідність формування цільової підсистеми управління освітнім процесом, що передбачає впорядковану сукупність взаємопов'язаних і взаємодіючих суб'єктів та об'єктів професійної підготовки, призначених для досягнення поставленої мети – забезпечення високої кваліфікації МУІ; компетентнісний – сприяє перерозподілу цільових функцій управлінських структур, часткової децентралізації управління тощо; маркетинговий – сприятиме підвищенню рівня управління професійної підготовки); принципи (відкритості управління якістю професійної підготовки – направлений на взаємодію учасників освітнього процесу (адміністрації, ПВС, співпрацівників, роботодавців, партнерів і студентів), передбачає вільний доступ до інформації, яка впливає на управлінські рішення, участь учасників освітнього процесу при розробці та прийнятті управлінських рішень, гласність процесу та результатів розробки управлінських рішень; гармонізованого керованого інноваційного та технолого-технічного розвитку – сприяє розвитку з урахуванням гіпермінливого технологічного та технічного забезпечення, потреб ринку праці, конкурентоспроможності майбутніх фахівців та ґрунтується на засадах інноваційного розвитку, забезпечує синергію педагогічної та управлінської складових; системного саморозвитку та самовдосконалення – ураховує комплексність використання управлінських та педагогічних заходів, форм і методів щодо професійного саморозвитку та самовдосконалення; інтеграції управлінської, інформативної, методичної, теоретико-практичної, навчально-дослідницької, науково-методичної діяльності вчителя інформатики – направлений на вдосконалення та взаємодію між даними видами діяльності задля досягнення поставленого результату) та функції (інформаційно-діагностична, управлінсько-стратегічна, професійно-мотиваційна). Визначено критерії (мотиваційно-цільовий, процесно-когнітивний й організаційно-управлінський), показники та рівні (високий, середній і низький) ефективності управління якістю професійної підготовки МУІ.

У другому розділі – **«Обґрунтування та експериментальна перевірка ефективності системи управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики»** – проаналізовано сучасний стан управління якістю професійної підготовки МУІ, обґрунтовано та впроваджено структурно-функціональну модель системи управління якістю професійної підготовки МУІ, здійснено аналіз та інтерпретацію результатів експериментальної роботи із запровадження даної структурно-функціональної моделі системи.

Встановлено, що даний процес потребує осучаснення, так: респонденти КГ та ЕГ за показником «мотивація до управлінсько-професійної діяльності» (КГ – 66,5 % та ЕГ – 66,3 %) виявили середній рівень, «рефлексія власної діяльності» (КГ – 29,3 % та ЕГ – 28,3 %), та «ціннісна орієнтація педагогічної діяльності» (КГ – 35,7 % та ЕГ – 36,8 %) – низький рівень («мотиваційно-цільовий» критерій); за «процесно-когнітивним» критерієм – «управлінська та професійна компетентність НПП» (КГ – 52,5 % та ЕГ – 53 % низький рівень), «якість знань із дисциплін природничо-наукової (фундаментальної) підготовки майбутніх учителів інформатики» (КГ – 67,5 % та ЕГ – 66,7 %), «якість практичної підготовки майбутніх учителів інформатики» (КГ – 54 % та ЕГ – 53,6 %) – низький рівень, «якість теоретичної підготовки майбутніх учителів інформатики» (КГ – 64,4 % та ЕГ – 63,8 %) – середній рівень; за «організаційно-управлінським» критерієм – «планування управління розвитком спеціальностей: Середня освіта (Інформатика) та Комп'ютерні науки та інформаційні технології» (КГ та ЕГ – 60 %), «організація освітнього процесу професійної підготовки майбутніх учителів інформатики» (КГ – 71 % та ЕГ – 68,7 %), «контроль за виконанням управлінських рішень» (КГ та ЕГ – 60 %) – середній рівень, «створення управлінської мережі організаційних стосунків щодо управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики» (КГ та ЕГ – 50 %) – низький рівень.

Визначено, що для підвищення ефективності управління якістю професійної підготовки МУІ, необхідно: переосмислення цілей управління даним процесом у ВПНЗ; створення управлінської мережі та сектору управління якістю професійної підготовки МУІ; мотивація студентів щодо професійної самоосвіти, самореалізації, участі у профільних олімпіадах, Інтернет-конкурсах; організація підготовчих курсів, факультативів, авторських спецкурсів, які задовольняли б інформаційно-аналітичні потреби студентів відповідно до їх профілю; мотивація науково-педагогічних працівників (НПП) щодо підвищення рівня власної управлінської та професійної компетентності через проходження дистанційних курсів, вебінарів; організація роботи НПП щодо осучаснення навчальних планів із метою збільшення кількості годин на вивчення іноземних мов та кількості професійних дисциплін інформатичної підготовки для студентів перших курсів, щоб вивести їх знання до відповідного рівня; залучення інвесторів щодо оновлення технічного парку. З цією метою та з урахуванням отриманих даних було розроблено структурно-функціональну модель системи управління професійною підготовкою МУІ (рис. 1).

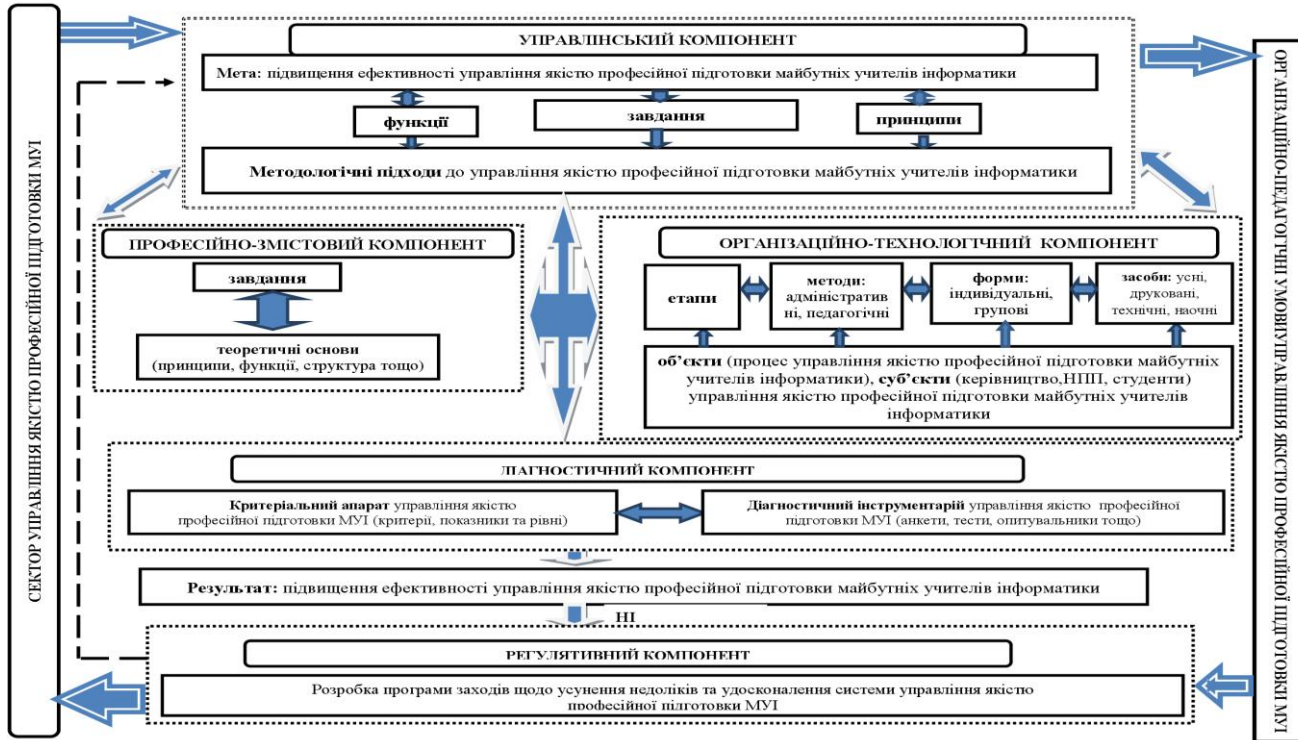

Рис. 1 Структурно-функціональна модель системи управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики

Єдальною ланкою для всіх компонентів моделі виступають організаційно-педагогічні умови управління якістю професійної підготовки МУІ (створення інформативно-освітнього розвивального середовища та здійснення моніторингу ефективності системи управління якістю професійної підготовки МУІ).

Для досягнення поставленої мети необхідним є керівництво роботою усіх учасників експерименту, задля цього було створено сектор управління якістю професійної підготовки МУІ.

Упровадження розробленої структурно-функціональної моделі системи управління якістю професійної підготовки МУІ відбувалося на базі ВПНЗ експериментальної групи (Комунальний заклад «Харківська гуманітарна педагогічна академія» Харківської обласної ради та Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка).

Формувальний етап експерименту включав: упровадження структурно-функціональної моделі системи управління якістю професійної підготовки МУІ в освітню діяльність, розробку діагностичного інструментарію для оцінювання даної системи; написання методичних рекомендацій «Теоретичні засади управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики», «Основні аспекти впровадження та реалізації системи управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики»; проведення вебінарів та тренінгів з представниками ВПНЗ експериментальної групи для надання настанов щодо впровадження моделі. Також було запроваджено щорічну конференцію «Проблеми управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики» та розроблено спецкурс «Система управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики у вищих навчальних закладах»; запроваджено роботу факультативів «Управління самоосвітою вчителя інформатики», «Управлінська діяльність педагога» тощо.

За результатами формувального етапу експерименту здійснено оцінювання ефективності управління якістю професійної підготовки МУІ – у респондентів ЕГ зафіксовано підвищення результатів всіх критеріїв та їх показників. У респондентів КГ також спостерігалось підвищення результатів, проте лише у межах 10-15 % (рис. 2).

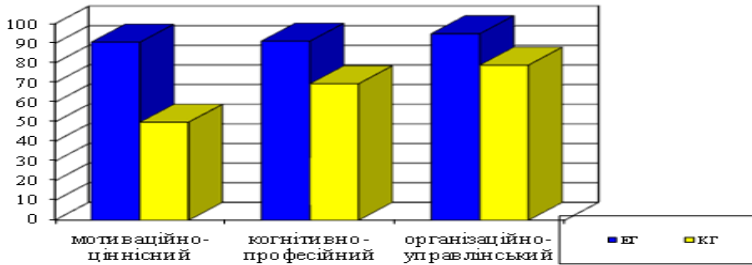

Рис. 2 Порівняльний аналіз даних контрольної та експериментальної груп наприкінці експерименту (у %)

Проаналізувавши отримані дані за всіма критеріями, у респондентів ЕГ зафіксовано підвищення результатів та їх показники: за «мотиваційно-цільовим» критерієм із 43,8 % (низький рівень) до 90,7 % (високий рівень); «процесно-когнітивним» критерієм із 60 % (середній рівень) до 91,2 % (високий рівень); «організаційно-управлінським» критерієм із 60 % (середній рівень) до 95 % (високий рівень). У респондентів КГ також зафіксовано незначне підвищення результатів: за «мотиваційно-цільовим» критерієм із 43,8 % до 49,9 % (низький рівень); за «процесно-когнітивним» критерієм із 60 % до 69 % (середній рівень); за «організаційно-управлінським» критерієм із 60,3 % до 79 % (середній рівень). Отримані дані свідчать про ефективність розробленої структурно-функціональної моделі системи управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено науково-теоретичне, прикладне й експериментальне дослідження проблеми управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики. Результати проведеного дослідження засвідчили успішність розв'язання поставлених завдань і дали підстави для формулювання таких висновків:

1. На основі аналізу науково-педагогічної літератури із теорії, методики та практики управління освітнім процесом у педагогічному ВНЗ визначено ключове поняття дослідження «управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики» – як цілеспрямований процес, направлений на досягнення бажаного результату професійної підготовки майбутніх учителів інформатики (урахування вимог рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти та національної рамки кваліфікацій України) через здійснення аналізу, планування, організації, прийняття управлінського рішення,

використання системи критеріїв оцінки ефективності управлінської діяльності, моніторингу та контролю тощо; уточнено поняття «якість професійної підготовки майбутніх учителів інформатики» – це бажаний результат освітнього процесу, який характеризується взаємозв'язком і взаємодією між специфічними компонентами структури професійної підготовки (теоретико-методичним, техніко-технологічним, професійно-педагогічним, науково-дослідницьким) та відповідає міжнародним (ISO 9001:2015) й державним (ДСТУ ISO 9001:2015) стандартам.

2. Обґрунтовано теоретичні основи управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики, воно буде ефективним, якщо базуватиметься на визначених методологічних підходах (системному, компетентнісному та маркетинговому), принципах (відкритості управління якістю професійної підготовки, гармонізованого керованого інноваційного та технологічного розвитку, системного саморозвитку та самовдосконалення, інтеграції управлінської, інформативної, методичної, теоретико-практичної, навчально-дослідницької, професійної та науково-методичної діяльності вчителя інформатики) та виконуватиме відповідні функції (інформаційно-діагностичну, управлінсько-стратегічну, професійно-мотиваційну).

3. Визначено критерії та показники управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики: мотиваційно-цільовий («мотивація до управлінсько-професійної діяльності»; «рефлексія власної діяльності» та «ціннісна орієнтація педагогічної професії»); процесно-когнітивний («управлінська та професійна компетентності НПП», «якість знань із дисциплін природничо-наукової (фундаментальної) підготовки, «якість теоретичної підготовки майбутніх учителів інформатики» та «якість практичної підготовки майбутніх учителів інформатики»); організаційно-управлінський («планування управління розвитком спеціальностей: Середня освіта (Інформатика) та Комп'ютерні науки та інформаційні технології», «організація освітнього процесу професійної підготовки майбутніх учителів інформатики», «створення управлінської мережі організаційних стосунків щодо управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики», «контроль за виконанням управлінських рішень»). Відповідно до визначених критеріїв і показників виділено рівні, що характеризують ступінь ефективності системи управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики: низький, середній та високий.

4. Розроблено та науково обґрунтовано структурно-функціональну модель системи управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики, компонентами якої є:

управлінський – мета, завдання, теоретичні основи (методологічні підходи, принципи та функції) управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики; професійно-змістовий – завдання, теоретичні основи, структура та зміст професійної підготовки майбутніх учителів інформатики; організаційно-технологічний – охоплює об’єкт та суб’єкти управління освітнім процесом, містить етапи, методи, форми та засоби управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики; діагностичний – критеріальний апарат та інструментарій для оцінювання рівня ефективності управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики; регулятивний – прийняття управлінського рішення щодо розробки програми заходів для усунення виявлених недоліків.

5. Упровадження структурно-функціональної моделі даної системи дозволило підвищити рівень ефективності управління цим процесом в ЕГ у порівнянні з КГ: ефективність управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики за «мотиваційно-цільовим» критерієм підвищилася з низького (43,8 %) до високого рівня (90,7 %), за «процесно-когнітивним» критерієм – з середнього (61,4 %) до високого рівня (91,2 %), за «організаційно-управлінським» критерієм – з середнього (60 %) до високого рівня (95 %). У респондентів КГ – за «мотиваційно-цільовим» критерієм залишилася на низькому рівні (з 43,8 % до 49,9 %), за «процесно-когнітивним» та «організаційно-управлінським» критерієм – залишилися на середньому рівні, проте підвищилися з 62 % та 60,3 % до 69 % та 79 % відповідно до показників.

Проведене дослідження не вичерпує всієї різноманітності питань, пов’язаних із управлінням якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики. Воно дозволяє окреслити ті проблеми, які вимагають додаткового вивчення, а саме: подальшої розробки потребує методологічне забезпечення управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики відповідно до вимог сучасності, виявлення можливостей ефективного управління формуванням професійної компетентності майбутніх учителів інформатики для першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Кравченя А. Особливості індивідуального стилю учителя інформатики / А. Кравченя, А. Харківська // Вісник Запорізького національного університету : збірник наукових праць. Педагогічні науки – Запоріжжя : Запорізький національний університет – 2013. – Вип. 3 (21). – С. 80-87.

2. Кравченя А. Сучасні аспекти освітньо-кваліфікаційної характеристики майбутніх учителів інформатики : зб. статей / А. Кравченя // Проблеми сучасної педагогічної освіти. – Сер.: Педагогіка і психологія. – Ялта : РВВ КГУ, 2013. – Вип. 39, ч. 3. – С. 177-181.

3. Кравченя А. Педагогічні програмні засоби в підготовці майбутніх учителів інформатики. Призначення та класифікація / А. Кравченя // Обрії : часоп. / Івано-Франків. обл. ін-т післядиплом. освіти пед. працівників. – 2014. – № 1 (38). – С. 73-76.

4. Кравченя А. Теоретичний аналіз моделі процесу формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики / А. Кравченя // Вісник Черкаського університету : зб. наук. праць. – Сер. Педагогічні науки. – Черкаси : Черкаський національний університет, 2014. – № 25 (318). – С. 71-77.

5. Кравченя А. Організаційно-педагогічні умови управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики [Електронний ресурс] / А. Кравченя // Електронний науковий фаховий журнал «Теорія та методика професійної освіти», постійна адреса публікації. – Режим доступу : <http://tmpe.profua.info/index.php/editions/129-edition-9>

6. Кравченя А. Система управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики / А. Кравченя // Обрії : часоп. / Івано-Франків. обл. ін-т післядиплом. освіти пед. працівників. – 2016. – № 1 (42) – С. 10-13.

7. Кравченя А. Теоретичні основи управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики / А. Кравченя // Проблеми інженерно-педагогічної освіти : зб. наук. пр. – Х. : УІПА, 2016. – Вип. 50-51. – С. 147-153.

8. Кравченя А. Управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики як педагогічна проблема / А. Кравченя // Наук. вісник МДУ. – Серія «Педагогіка та психологія». – 2015. – Випуск 2 (2). – С. 45-48.

9. Кравченя А. Розвиток професійної компетентності майбутніх учителів інформатики / А. Кравченя // Наукові записки : зб. наук. праць. – Серія : Педагогічні науки. – Кіровоград : РВВ КДПУ імені Володимира Винниченка, 2014. – Вип. 132. – С. 305-308.

10. Кравченя А. Повышение качества образования будущих учителей информатики через использование новейших информационных технологий / А. Кравченя // Научно-теоретический и практический журнал «Оралдын ғылым жаршысы» 18(97) 2014. – Серия: Педагогические науки. Психология и социология. Филологические науки. – Казахстан, 2014. – Вип. 18 (97). – С. 61-65.

Праці апробаційного характеру

11. Кравченя А. Теоретичні засади управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики : метод. рекомендації / уклад. : А. А. Харківська, А. О. Кравченя; КЗ «ХГПА». – Х., 2016. – 76 с.

12. Кравченя А. Основні аспекти впровадження та реалізації системи управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики : метод. рекомендації / уклад. : А. А. Харківська, А. О. Кравченя; КЗ «ХГПА». – Х., 2016. – 50 с.

13. Кравченя А. Організація системи контролю самостійної роботи учнів середньої школи з інформатики / А. Кравченя // Матеріали XIV Міжнар. наук.-практ. конференції [«Освіта і доля нації»], (11-12 жовтня, 2013 р.) / М-во освіти і науки України, ХНПУ імені Г. С. Сковороди, Ін-тут вищої освіти НАПН України, Харківська єпархія. – Харків : ХНПУ, 2013. – С. 17-18.

14. Кравченя А. Застосування освітніх технологій при особово-орієнтованому підході у навчанні майбутніх учителів інформатики / А. Кравченя // Інформаційно-комунікаційні технології у формуванні фахових компетентностей учителів початкових класів: реалії та перспективи : Всеукраїнська конф. 12-13 листопада 2014 року. – Слов'янськ, 2014. – С. 28.

15. Кравченя А. Вивчення педагогічної спадщини Г. С. Сковороди – запорука якості майбутнього вчителя / А. Кравченя // Матеріали XV Міжнар. наук.-практ. конференції [«Освіта і доля нації»], (11-12 жовтня, 2014 р.) / М-во освіти і науки України, ХНПУ імені Г. С. Сковороди, Ін-тут вищої освіти НАПН України, Харківська єпархія. – Харків : ХНПУ, 2014. – С. 10.

16. Кравченя А. Развитие инструментальной компетентности будущих учителей информатики как педагогическая проблема / А. Кравченя // Материалы X Международной научно-практической конференции «Новые возможности науки – 2014». 27.01-05.02.2014 р. – Серия : Педагогика. – Прага, 2014. – Вып. 16. – С. 3-5.

17. Кравченя А. Сучасні проблеми використання комп'ютера при підготовці майбутніх учителів інформатики / А. Кравченя // Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції [«Дев'ять педагогічні читання пам'яті М. М. Дарманського: соціально-педагогічні основи розвитку освіти в регіоні»], (9 квітня, 2014 р.) / Мін-во освіти і науки України, Хмельницька обл. держ. адміністрація, Хмельницька обл. рада, Департамент освіти і науки Хмельницької обл. держ. адміністрації, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. – Хмельницький, 2014. – С. 71-73

18. Кравченя А. Формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики / А. Кравченя // Житомирський державний ун-т : зб. матеріалів всеукр. наук.-практ. конференції «Інноваційний підхід в управлінні навчальними закладами» (10 квітня 2014 р.). – Житомир, 2014. – С. 86-87.

19. Кравченя А. Якість професійної підготовки майбутніх учителів інформатики. Теоретичний аспект / А. Кравченя // Модернізація вищої освіти та проблеми управління якістю підготовки фахівців. Науково-інформаційна підтримка навчального процесу : XII Всеукр. наук.-метод. конф., 25 вересня 2015 р. – Х. : ХДУХТ, 2015. – С. 99-101.

20. Кравченя А. Управлінський аспект якості професійної підготовки майбутніх учителів інформатики / А. Кравченя // Актуальні питання освіти і науки: матеріали III Міжнарод. наук.-практ. конф., 2015 р. – Х. : ХОГОКЗ, 2015. – С. 18.

21. Кравченя А. Педагогічна рефлексія як важливий етап професійного розвитку майбутніх учителів / А. Кравченя // Актуальні питання методики навчання та виховання як важливого чинника підвищення якості професійної підготовки фахівців у вищій школі: матеріали Регіональної наук.-практ. конференції, 14 травня 2015 року. – Х, 2015. – С. 53-54.

22. Кравченя А. Основні аспекти управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики / А. Кравченя // Актуальні проблеми наукового й освітнього простору в умовах поглиблення євро інтеграційних процесів : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, 14-15 травня 2015 р. – Мукачеве, 2015. – Т. 1. – С. 154-155.

23. Кравченя А. Європейські та вітчизняні підходи щодо педагогічного аналізу проблеми управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики / А. Кравченя // Матеріали XVI Міжнар. наук.-практ. конференції [«Освіта і доля нації»]. / М-во освіти і науки України, ХНПУ імені Г. С. Сковороди, Ін-тут вищої освіти НАПН України. – Харків : ХНПУ, 2015. – С. 11.

24. Кравченя А. Критеріальний апарат управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики / А. Кравченя // Матеріали XLIX науково-практичної конференції (НПК) науково-педагогічних працівників, науковців, аспірантів та співробітників академії (листопад 2015 р.). – Харків: УІПА, 2015. – Ч. 3. – С. 36.

25. Кравченя А. Моніторинг управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики / А. Кравченя // Основні напрями розвитку педагогічної науки : матеріали Міжнародної науково-

практичної конференції (м. Харків, 21-22 жовтня 2016 р.). – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2016. – С. 133-135.

26. Кравченя А. Управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики в контексті виховної роботи / А. Кравченя // Матеріали XVII міжнар. наук.-практ. конференції [«Освіта і доля нації»] / М-во освіти і науки України, ХНПУ імені Г. С. Сковороди, Ін-тут вищої освіти НАПН України. – Харків : ХНПУ, 2016. – С. 17.

27. Кравченя А. Обґрунтування моделі системи управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики / А. Кравченя // Модернізація вищої освіти та проблеми управління якістю підготовки фахівців. Сучасна парадигма вищої освіти: XIII Всеукр. наук.-метод. конф., 30 вересня 2016 р. – Х. : ХДУХТ, 2016. – С. 54-56.

28. Кравченя А. Впровадження системи управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики / А. Кравченя // Актуальні питання освіти і науки: матеріали IV Міжнарод. наук.-практ. конф., 10-11 листопада 2016 р. / Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. – Х. : ХОГОКЗ, 2016. – С. 20.

29. Кравченя А. Аналіз та інтерпретація результатів експериментальної роботи із запровадження моделі системи управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики / А. Кравченя // Всеукр. науково-практична конференція «Розвиток виховної роботи у сучасному вищому навчальному закладі : змістові домінанти та тенденції». – Х. : КЗ «ХГПА» ХОР, 2016. – С. 12.

АНОТАЦІЇ

Кравченя А. О. Управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.06 – теорія і методика управління освітою. – Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». – м. Старобільськ, 2017.

Дисертація присвячена проблемам управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики. Визначено сутність ключового поняття дослідження «управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики», уточнено поняття «якість професійної підготовки майбутніх учителів інформатики»; обґрунтовано теоретичні основи управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики. Розроблено структурно-функціональну модель системи управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики та експериментально перевірено її ефективність.

Ключові слова: якість, управління, якість професійної підготовки, управління якістю, майбутні учителі інформатики, вищий педагогічний навчальний заклад.

Кравченя А. А. Управление качеством профессиональной подготовки будущих учителей информатики. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.06 – теория и методика управления образованием. – Государственное учреждение «Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко». – г. Старобельск, 2017.

Диссертация посвящена проблемам управления качеством профессиональной подготовки будущих учителей информатики. Определено сущность базового понятия исследования «управление качеством профессиональной подготовки будущих учителей информатики», уточнено понятие «качество профессиональной подготовки будущих учителей информатики»; обосновано теоретические основы управления качеством профессиональной подготовки будущих учителей информатики. Разработано и научно обосновано структурно-функциональную модель системы управления качеством профессиональной подготовки будущих учителей информатики и экспериментально проверена ее эффективность.

Ключевые слова: качество, управления, качество профессиональной подготовки, управление качеством, будущие учителя информатики. высшее педагогическое учебное заведение

Kravchenia A. O. Quality management of future IT-teachers professional training. – Qualification scientific work as the manuscript.

Thesis for a candidate of pedagogical science degree in speciality 13.00.06 – theory and methodology of education management – Luhansk Taras Shevchenko National University. – Starobilsk, 2017.

The thesis is devoted to problems of quality management of professional training. The essence of the main concept of the study «quality management of is as a purposeful process, aimed at achieving the desired result of the future IT-teachers training (taking into account requirements of the European qualifications framework of higher education and national qualifications framework of Ukraine) through the implementation of analysis, planning, organization, decision-making, the use of criteria for assessing the effectiveness of management activities, monitoring and control etc.» is defined, the essence of the concept «quality of is desired outcome of the educational

process that is characterized by the interrelation and interaction between specific components of the structure of professional training (theoretical-methodological and technical-technological, professional and pedagogical, researching) and corresponds to international (ISO 9001:2015) and state (DSTU ISO 9001:2015) standards» is clarified; theoretical grounds of the quality management of future IT-teachers professional training is justified.

The criteria and measures of quality management of future IT-teachers professional training: motivational-target («motivation to managerial and professional activities»; «reflection of one's own activities» and «core orientation of the teaching profession»); process-cognitive («managerial and professional competence of NPR», «quality of knowledge in the disciplines of natural science (fundamental) training, «the quality of theoretical preparation of future IT-teachers» and «the quality of practical training of future IT-teachers »); organizational-managerial (planning development of management specialties: Secondary education (IT science) and Computer science and information technology», «organization of educational process of future IT-teachers professional preparation», «creation of the administrative network of organizational relationships for the quality management of future IT-teachers professional training», «the control over execution of managerial decisions») and levels (low, medium and high). The structural and functional model of the system of quality management of future IT-teachers professional training, which consists of five interrelated components: a management - goal, objectives, theoretical basis of quality management of future IT-teachers professional training; professional and contents – objectives, theoretical basis, structure and content of future IT-teachers professional training; technological-organizational covers the objects and subjects of management of educational process, with its stages, methods, forms and means of quality management of future IT-teachers professional training; diagnostic is a criteria apparatus and instruments for assessing the effectiveness of the quality management of future IT-teachers professional training; regulatory is a decision-making on development of the list activities addressed to identify deficiencies are developed and scientifically substantiated.

Introduction structural-functional model of the quality management system of future IT-teachers professional training allowed to increase the level of efficiency of management of this process in the experimental group compared with control group.

Key words: quality management; training quality; quality management; future IT-teachers; higher pedagogical school.

Підписано до друку 10.11.2017 6р. Формат 60х84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Друк ризографічний.
Умовн. др. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. №1110/11-17.

Надруковано з готового оригінал-макета у друкарні ФОП В. В. Петров
Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців.
Запис № 24800000000106167 від 08.01.2009 р.
61144, м. Харків, вул. Гв. Широнінців, 79в, к. 137, тел. (057) 78-17-137.
e-mail:bookfabrik@mail.ua